

πάτος

πάτος, ο, ουσ. [<αρχ. πάτος], ο πάτος. **1.** (στη γλώσσα της αργκό) ο κώλος, ο πρωκτός, κωλοτρυπίδα: «είμαι πολύ δυσκοίλιος και κάθε φορά που χέζω μου πονάει ο πάτος». **2.** γυναίκα όμορφη με καλοσχηματισμένα καπούλια: «κυκλοφορούσε με μια γκόμενα που ήταν πολύ πάτος». **3.** εκστομίζεται και ως βρισιά: «της μάνας σου ο πάτος || της αδερφής σου ο πάτος». Μεγεθ. **πατάκλα, η κ. πάταρος, ο** (βλ. λ.). (Ακολουθούν 24 φρ.).

- απ' την κορφή μέχρι τον πάτο ή απ' την κορφή ως τον πάτο, βλ. λ. [κορφή](#).

- άσπρο(ς) πάτο(ς), προτροπή ανάμεσα σε πότες να πιουν το ποτό τους μέχρι και την τελευταία σταγόνα, μονορούφι. (Λαϊκό τραγούδι: μία πάνω μία κάτω δε βαριέσαι κι **άσπρο πάτο**).

- βγάζω πάτο, φέρνω σε πέρας κάποια δουλειά ή κάποια υπόθεση: «όλες μου τις δουλειές τις αναθέτω στον τάδε, γιατί πάντα βγάζει πάτο». Από την εικόνα του κολυμβητή, που στοιχηματίζει να φτάσει με μακροβούτι από την επιφάνεια που βρίσκεται στον πυθμένα της θάλασσας και, ως απόδειξη, ξεφυτρώνει φύκια ή κλείνει στη χούφτα του άμμο από τον πυθμένα.

- βρίσκω πάτο, βλ. φρ. *πάνω πάτο*.

- είμαι πάτος, βλ. φρ. *έρχομαι πάτος*.

- είναι βαρέλι δίχως πάτο, πρόκειται για εντελώς ανάξιο άτομο, ασημαντό, τιποτένιο: «μόνο ομορφιά έχει αυτός ο άνθρωπος, γιατί, κατά τ' άλλα, είναι βαρέλι δίχως πάτο». Αναφορά στο παιδικό παιχνίδι γγέω Βαγγέω στο οποίο, εκτός των άλλων, τραγουδιότανε και το παρακάτω δίστιχο: *σας δίνουμε, σας δίνουμε φλουρί κωσταντινάτο. -Μας δίνετε, μας δίνετε βαρέλι δίχως πάτο*.

- έρχομαι πάτος, έρχομαι τελευταίος σε κάποιο διαγώνισμα, αγώνισμα ή αναμέτρηση: «οι αθλητές μας στους τελευταίους Βαλκανικούς ήρθαν πάτος || στις τελευταίες εξετάσεις ήρθα πάτος». Από την εικόνα του βουτηχτή που κατεβαίνει μέχρι τον πυθμένα της θάλασσας.

- θα σου φύγει ο πάτος, **α.** θα νιώσεις πολύ μεγάλη ψυχική ή σωματική κούραση, θα εξουθενωθείς: «είναι τόσο σκληρός εργοδότης, που, αν δουλέψεις στη δουλειά του, θα σου φύγει ο πάτος». **β.** θα νιώσεις τέτοια έκπληξη, που δε θα μπορέσεις να αρθρώσεις λέξη: «είναι τόσο όμορφη η γυναίκα αυτή με την οποία τα 'φτιαξε, που, αν τη δεις, θα σου φύγει ο πάτος». Συνών. *θα σου φύγει ο κώλος / θα σου φύγει το καφάσι / θα σου φύγει το κλαπέτο*.

- μου βγαίνει ο πάτος, βασανίζομαι, ταλαιπωρούμαι, τυραννιέμαι υπερβολικά, εξαντλούμαι από επίμονη εργασία ή προσπάθεια: «κάθε μέρα μου βγαίνει ο πάτος για να τα φέρω βόλτα». Συνών. *μου βγαίνει η Παναγία / μου βγαίνει η πίστη / μου βγαίνει η ψυχή / μου βγαίνει ο Θεός / μου βγαίνει ο κώλος / μου βγαίνει ο Χριστός / μου βγαίνει το λάδι*.

- μου βγαίνει ο πάτος απ' έξω (όξω), κατακουράζομαι, καταταλαιπωρούμαι, κατατυραννιέμαι από επίμονη εργασία ή προσπάθεια: «μου βγαίνει ο πάτος απ' έξω κάθε μέρα για να χορτάσω πέντε στόματα». Συνών. *μου βγαίνει η Παναγία ανάποδα / μου βγαίνει η πίστη ανάποδα / μου βγαίνει η ψυχή ανάποδα / μου βγαίνει η ψυχή απ' το στόμα / μου βγαίνει ο Θεός ανάποδα / μου βγαίνει ο κώλος απ' έξω (απ' όξω) / μου βγαίνει ο Χριστός ανάποδα*.

- μου 'φυγε ο πάτος, **α.** ένιωσα πολύ μεγάλη ψυχική ή σωματική κούραση, εξουθενώθηκα: «ήταν τόσο δύσκολη η μετακόμιση, που μου 'φυγε ο πάτος». **β.** ένιωσα έντονη έκπληξη, που δεν μπόρεσα να αρθρώσω λέξη: «συνόδευε τέτοια γυναικάρια, που μου 'φυγε ο πάτος». Συνών. *μου 'φυγε ο κώλος / μου 'φυγε το καφάσι / μου 'φυγε το κλαπέτο*.

- πάω πάτο, βλ. συνηθέστ. *έρχομαι πάτος*.

- πάω στον πάτο, **α.** βουλιάζω: «η βάρκα γέμισε νερά και πήγε στον πάτο». **β.** (για πρόσωπα) πνίγομαι: «τα

κύματα τύλιξαν τον άμοιρο ναυαγό και τον πήγαν στον πάτο»·

- *πιάνω πάτο*, **α.** βρίσκομαι σε απόλυτη οικονομική ή ψυχική εξαθλίωση: «όταν μετά τη χρεοκοπία μου έπιασα πάτο, ο μόνος που μου στάθηκε ήταν ο κουμπάρος μου». (Τραγούδι: *κανείς δεν ξέρει πού πηγαίνει, δεν ξέρει πού θα βγει, βουλιάζουμε όλο και πιο κάτω, όλο και πιο βαθιά, πότε θα **πιάσουμε επιτέλους πάτο** πια*). **β.** φτάνω στο έσχατο σημείο: «οι τιμές στο χρηματιστήριο έπιασαν πάτο». **γ.** αποτυχαίνω εντελώς σε κάποια προσπάθειά μου, αποτυχαίνω να πετύχω κάτι: «στις εξετάσεις έπιασα πάτο»· βλ. και φρ. *έρχομαι πάτος*·

- *του άνοιξε τον πάτο*, βλ. φρ. *του ξέσκισε τον πάτο*·

- *του βγάζω τον πάτο*, τον κουράζω, τον ταλαιπωρώ, τον τυραννώ υπερβολικά, τον εξαντλώ από επίμονη εργασία ή προσπάθεια που τον υποχρεώνει να καταβάλλει: «του ανέθεσα να μου τελειώσει μια δύσκολη δουλειά και του 'βγαλα τον πάτο». Συνών. *του βγάζω την Παναγία / του βγάζω την πίστη / του βγάζω την ψυχή / του βγάζω το Θεό / του βγάζω το λάδι / του βγάζω το Χριστό / του βγάζω τον κώλο*·

- *του βγάζω τον πάτο απ' έξω (όξω)*, τον κατακουράζω, τον καταταλαιπωρώ, τον κατατυραννώ από επίμονη εργασία ή προσπάθεια που τον υποχρεώνει να καταβάλλει: «του αναθέτω όλες τις δύσκολες δουλειές και του βγάζω τον πάτο απ' έξω κάθε μέρα». Συνών. *του βγάζω την Παναγία ανάποδα / του βγάζω την πίστη ανάποδα / του βγάζω την ψυχή ανάποδα / του βγάζω την ψυχή απ' το στόμα / του βγάζω το Θεό ανάποδα / του βγάζω το Χριστό ανάποδα / του βγάζω τον κώλο απ' έξω (απ' όξω)*·

- *του έσκισε τον πάτο*, βλ. συνηθέστ. *του ξέσκισε τον πάτο*·

- *του (της) ξέσκισε τον πάτο*, **α.** του (της) επέβαλε βίαια τη σεξουαλική πράξη από πίσω, από τον κώλο και, κατ' επέκταση, τον (την) τιμώρησε σκληρά ή τον (την) καταξεφτίλιζε: «τον συνάντησε έξω απ' το καφενείο κι εκεί μπροστά στον κόσμο του ξέσκισε τον πάτο». (Τραγούδι: *και θυμάμαι και τη Μαίρη από κάτω, που 'κανε στον γκόμενο φλογέρα και σπαγγάτο και που φώναζε, **σκίσε μου τον πάτο** την έστησα και φτιάχτηκα κι εγώ κανονικά*). **β.** τον κατανίκησε: «πιάστηκε με τον τάδε στα χέρια και μέσα σε λίγη ώρα του ξέσκισε τον πάτο». Πολλές φορές, συνοδεύεται από παράλληλη χειρονομία με τα δυο χέρια ξεκινώντας από το ύψος του στήθους να κινούνται απομακρυνόμενα νευρικά το ένα από το άλλο, σαν να ξεσκίζουν κάποιο ύφασμα. Συνών. *του (της) ξέσκισε τα βάρδουλα / του (της) ξέσκισε τα κωλοβάρδουλα / του (της) ξέσκισε τον κώλο*·

- *τους ξεσκίσαμε τον πάτο*, (στη γλώσσα του ποδοσφαίρου), τους κατανίκησαμε, τους διασύραμε: «έπιασε τέτοιο παιχνίδι η ομάδα μας, που τους ξεσκίσαμε τον πάτο». Συνήθως παρατηρείται η χειρονομία της παραπάνω φράσης. Συνών. *τους ξεσκίσαμε τα βάρδουλα / τους ξεσκίσαμε τα κωλοβάρδουλα / τους ξεσκίσαμε τον κώλο*·

- *τους σκίσαμε τον πάτο*, βλ. συνηθέστ. *τους ξεσκίσαμε τον πάτο*·

- *φέρνω στον πάτο (κάτι, ιδίως ποτήρι, κανάτα, δοχείο)*, αδειάζω εντελώς το υγρό που περιέχει, ιδίως πίνοντας ή καταναλώνοντάς το: «διψούσε τόσο πολύ, που έφερε το ποτήρι στον πάτο || του γέμισε το ποτήρι κι αυτός το 'φερε στον πάτο μονοκοπανιά || κάθε φορά που ήθελε λάδι, αντλούσε απ' το τάδε δοχείο, ώσπου το 'φερε στον πάτο»·

- *φτάνω στον πάτο*, βλ. φρ. *πιάνω πάτο*·

- *χτυπώ πάτο*, βλ. φρ. *πιάνω πάτο*·